Journal of Linguistic and Rhetorical Studies
Volume 16, Consecutive Number 42, December 2025
Pages 29-68 **(research article)**
Received: April 06, 2025 **Revised:** May 04, 2025 **Accepted**: May 11, 2025
Journal Homepage: **https://rhetorical.semnan.ac.ir/?lang=en**
This is an Open Access paper licensed under the Creative Commons License CC-BY 4.0 license.

False Cognates between Persian and the Serbian–Bosnian–Croatian Language

Gholamreza. Salemian[1]
1: Professor, Persian Language and Literature, Razi University, Kermanshah, Iran: salemian@razi.ac.ir

Abstract: False cognates, one of the most intriguing topics in linguistics, entered academic discussion over the past century. These are words that appear identical or very similar in form within one language or across two languages but differ significantly in meaning. This semantic divergence can lead to misunderstanding and ambiguity, while also serving as a source for certain literary devices. Given the considerable influence of Persian vocabulary on South Slavic languages (Serbian–Bosnian–Croatian), it is expected that some of these borrowed terms would exhibit cases of false cognates when compared to their original Persian meanings. In this study, 100 such false cognates were identified and analyzed within the target language. The findings indicate that 88% of these false friends involve semantic expansion, while 12% reflect semantic narrowing. This suggests that most of the examined words carry meanings that differ from their standard usage in Persian. Regarding semantic relationships, *proportionality* occurred most frequently (46%), while *contrast* occurred least frequently (6%). This indicates that phonological and semantic similarities have been the primary factors contributing to the formation of false cognates.
Keywords: Linguistics, false cognates, Persian language, Serbian–Bosnian–Croatian language.

- Gh. Salemian (2025). "False Cognates between Persian and the Serbian–Bosnian–Croatian Language". Semnan University: *Journal of Linguistic and Rhetorical Studies*. 16(42). 29 68.

Doi: 10.22075/jlrs.2025.37320.2632

1.Introduction

It has been nearly 95 years since the term *faux amis* (*False friends*) was introduced into linguistic scholarship, and approximately 35 years since its Persian counterpart, literally equivalent to *deceptive words* entered academic discourse. During this period, with the exception of a limited number of contributions by a few scholars, the topic has received virtually no sustained or systematic scholarly attention in Persian. The conditions for the emergence of Persian words with identical or highly similar pronunciations but distinct meanings have long been present, given the vast geographic expanse of Iran, its considerable linguistic diversity across languages, dialects, and regional accents, the ancient history of Persian, the transnational reach of the Persian cultural sphere, and Persian's extensive historical contact with neighboring languages.. Such words can sometimes result in ambiguity or hesitation in transmission of meaning, while at other times they become a source of subtlety and humor for creating witty anecdotes.

Despite its geographical distance from Iran and lack of a common border, the Western Balkans has absorbed numerous cultural elements from Iran due to the influence of Islam and the dominance of the Ottoman Empire. Shared vocabulary constitutes a major component of these cultural elements, and while many of these lexical items retain identical or highly similar pronunciations and meanings across both regions, others have undergone semantic change over time in one of the two linguistic communities. As a result, when speakers from one region use such words, speakers from the other may face difficulty in understanding their meaning.

The present study is an attempt to identify and analyze *deceptive words* in the Persian and Serbo-Bosnian-Croatian languages.

2.Methodology

This study employs a descriptive-analytical method, combining library research and field observations. The target words were collected from the author's conversations with Bosnian speakers and through consultation with bilingual dictionaries. Next, they were compared with Persian dictionaries and analyzed in subsequent stages.

3.Findings and discussion

In view of the extensive historical connections between Persian and the Serbo-Bosnian-Croatian languages, the emergence of *deceptive words*, especially among cognates, appeared highly probable, and the results of the present study substantiate this assumption. From a semantic-shift perspective, some lexical items demonstrated semantic narrowing, whereby their meaning in Serbo-Bosnian-Croatian has become more

restricted or specialized than their corresponding sense in Persian. For instance, the Persian word *abrisham* denotes “silk threads obtained from cocoons for sewing and weaving”, as well as “the strings of musical instruments”, whereas in Serbo-Bosnian-Croatian the cognate *ibrišim* refers specifically to a type of silk waistcoat. Conversely, some deceptive words exhibited semantic expansion, whereby their usage in Serbo-Bosnian-Croatian extends beyond the Persian meaning to encompass an additional sense. For example, the Persian word *parishan* means “disheveled, confused, or love-stricken”, whereas it retains these original meanings and additionally denotes a type of women’s silver jewelry in Serbo-Bosnian-Croatian. Furthermore, the study examined deceptive words in terms of their underlying semantic relationships, identifying patterns such as similarity, inclusion, synonymy, and antonymy.

4.Results

In total, 100 deceptive words shared between Persian and Serbo-Bosnian-Croatian were analyzed. Among these, 88 items (88%) exhibited semantic narrowing, whereas 12 items (12%) demonstrated semantic expansion, indicating that the majority of the examined words convey meanings divergent from their primary sense in Persian. With respect to semantic relationships, 46 instances (46%) reflected similarity (including 11 cases in which phonetic resemblance also led to semantic similarity), 33 instances (33%) involved inclusion, 15 (15%) represented synonymy, and 6 (6%) showed antonymy. Collectively, these findings suggest that semantic and phonetic correspondences constitute the principal mechanisms underlying the formation of deceptive words.

مجله علمی مطالعات زبانی و بلاغی
دانشگاه سمنان

سال شانزدهم ـ شمارۀ ۴۲ ـ زمستان ۱۴۰۴

صفحات ۶۸-۲۹ (مقاله پژوهشی)

تاریخ: وصول ۱۴۰۴/۰۱/۱۷ بازنگری ۱۴۰۴/۰۲/۱۴ پذیرش ۱۴۰۴/۰۲/۲۱

واژه‌های فریبکار در میان زبان فارسی و زبان «صربی ـ بوسنیایی ـ کروات»

غلامرضا سالمیان [۱]

۱: استاد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. salemian@razi.ac.ir

چکیده: واژه‌های فریبکار که از مقوله‌های جذاب زبان‌شناسی است و در یکصدسال اخیر به عرصۀ مطالعات این دانش وارد شده است، به معنی واژه‌هایی است که در یک زبان یا در میان دو زبان، دارای ظاهری یکسان یا بسیار نزدیک به هم هستند، اما از نظر معنایی با هم تفاوت دارند. این اختلاف معنی از سویی ممکن است باعث کژتابی و اختلال در معنا شود و از سوی دیگر می‌تواند دستمایۀ تشکیل برخی از آرایه‌های ادبی باشد. با توجّه به نفوذ بسیاری از واژه‌های فارسی به زبان‌های اسلاوی جنوبی (صربی ـ بوسنیایی ـ کروات)، انتظار می‌رود میان این واژه‌ها و واژه‌های مبدأ در زبان فارسی، نمونه‌هایی از فریبکاری را مشاهده کرد. در این پژوهش در بررسی زبان یادشده ۱۰۰ واژۀ دارای فریبکاری یافته و تحلیل شد. یافته‌های پژوهش نشان‌دهندۀ آن است که ۸۸ درصد واژه‌های فریبکار از نوع فروکاست و ۱۲ درصد از نوع گسترش معنایی است. این امر نشان می‌دهد که بیشتر واژه‌های بررسی‌شده دارای معنایی جز معنای رایج واژه در زبان فارسی بوده‌اند. از حیث روابط معنایی تناسب با بسامد ۴۶ درصدی، بیشترین و تضاد با بسامد ۶ درصدی، کمترین کاربرد را داشته‌اند. این امر بیانگر آن است که مناسبات معنایی و آوایی، عامل اصلی شکل‌گیری فریبکاری بوده است.

کلیدواژه: زبان‌شناسی، واژه‌های فریبکار، زبان فارسی، زبان صربی ـ بوسنیایی ـ کروات.

– سالمیان، غلامرضا (۱۴۰۴). «واژه‌های فریبکار در میان زبان فارسی و زبان «صربی ـ بوسنیایی ـ کروات»». دانشگاه سمنان: *مطالعات زبانی و بلاغی*. ۱۶(۴۲).۶۸ –۲۹.

Doi: 10.22075/jlrs.2025.37320.2632

۱. مقدّمه

حدود ۹۵ سال از پیدایش اصطلاح «faux amis» در جهان و حدود ۳۵ سال از کاربرد مفهوم آن اصطلاح با عبارت «واژه‌های فریبکار» در زبان فارسی می‌گذرد. در طیّ این ۳۵ سال جز تلاش چهار پنج نفر از پژوهشگرانی که چند پژوهش دربارهٔ این موضوع منتشر کرده‌اند، تحقیق دیگری به زبان فارسی دربارهٔ آن انجام نشده است؛ درحالی‌که سرزمین پهناور ایران، با وجود تعدّد و تنوّع زبان‌ها، گویش‌ها و لهجه‌های گوناگون، پیشینهٔ کهن زبان فارسی، فراخی و فرامرزی گسترهٔ فرهنگی ایران ، تعامل زبان فارسی با زبان‌های مجاور و ...، اسباب و زمینه‌های پیدایش واژه‌هایی با تلفّظ یکسان یا همسان و معنای متفاوت را فراهم کرده است که گاه موجب گنگی معنا و درنگ در انتقال مفهوم می‌شوند و گاه دستمایهٔ ظریفان و طنزپردازان برای ساختن لطیفه‌های دلنشین.

سرزمین بالکان غربی، با وجود فاصلهٔ بسیار از ایران و نداشتن رابطهٔ همسایگی با آن، به دلیل نفوذ دین اسلام و سیطرهٔ امپراتوری عثمانی بر این ناحیه، پذیرای عناصر فرهنگی متعدّدی از ایران بوده است. واژه‌های مشترک، بخش مهمّی از این عناصر فرهنگی است. بسیاری از این واژه‌های مشترک با تلفّظ و معنایی یکسان یا همسان در دو سرزمین به کار می‌روند و پاره‌ای از آنها به دلایلی در گذر زمان در یکی از دو سرزمین، معنایی دیگرگون یافته‌اند؛ چنان‌که اگر گویشوران یکی از این دو سرزمین، آن واژه‌ها را بر زبان برانند، گویشوران سرزمین دوم، در درک معنای چنین واژه‌هایی با اشکال روبه‌رو خواهند شد.

پژوهش حاضر به همین منظور، یعنی نشان دادن واژه‌های فریبکار میان زبان فارسی و زبان صربی ـ بوسنیایی ـ کروات انجام می‌شود.

۱-۱. پرسش‌ها و فرضیه‌ها

نوشتار حاضر به روش توصیفی- تحلیلی و بر مبنای تلفیقی از مطالعات کتابخانه‌ای و مشاهدات میدانی تدوین شده است. روش کار بدین‌گونه بوده است که بر مبنای

اطّلاعاتی که مؤلّف از گفتگو با گویشوران بوسنیایی به دست آورده و نیز مراجعه به فرهنگ‌های دو زبان، واژه‌های هدف استخراج و با فرهنگ‌های فارسی مطابقت داده شده و در مرحلهٔ بعدی، تحلیل‌های لازم انجام شده است.

۲-۱. پیشینهٔ پژوهش

سمیعی گیلانی (۱۳۶۷) با انتشار مقاله‌ای، نخستین پژوهش به زبان فارسی را دربارهٔ این گونه واژه‌ها، به این نام منتشر کرد. موثّقی و قویمی (Movassaghi & Ghavimi,1987) در پژوهشی به زبان فرانسه، «دوستان دروغین» را میان زبان فارسی و زبان فرانسه کاویده‌اند. صادقی (۱۳۷۰) به بررسی واژه‌های فریبکار در فارسی تاجیکی پرداخته است. سمیعی (۱۳۷۳ الف؛ ۱۳۷۳ ب و ۱۳۷۴) در ادامهٔ پژوهش پیشین، فهرستی از واژه‌هایی را که معنای آنها در متون کهن با کاربرد کنونی‌شان متفاوت است، در سه مقاله به چاپ رسانده است. منصوری (۱۳۸۵) واژه‌های فریبکار را در فارسی خاورانی بررسی کرده است. اکبری شالچی (۱۳۸۶) به بررسی واژه‌های فریبکار در فارسی افغانستانی پرداخته و سالمیان (۱۴۰۲) واژه‌های فریبکار را در فارسی کرمانشاهی بررسی کرده است. بر پایهٔ بررسی‌های انجام‌شده، تاکنون پژوهشی که واژه‌های فریبکار را در حوزهٔ مطالعاتی پژوهش حاضر بررسی کرده باشد، منتشر نشده است.

۲. مبانی نظری پژوهش

۲-۱. واژه‌های فریبکار

نخستین کاربرد اصطلاح «واژه‌های فریبکار» در زبان فارسی در نوشتاری است که سمیعی گیلانی در سال ۱۳۶۷ با همین عنوان منتشر کرده است. سه سال بعد صادقی در نوشتار دیگری، این اصطلاح را به کار برد. هریک از این دو پژوهشگر این اصطلاح را در مفهومی خاص به کار برده‌اند. در مفهوم نخست واژه‌های فریبکار «عناصری از زبان زندهٔ ادبی است که در متون با صورت لفظیِ امروزی به معنایی منسوخ یا مهجور یا کم‌استعمال در عرفِ زبان به کار رفته است» (سمیعی،۱۳۷۳ ب: ۱۶) در مفهوم دوم، اصطلاح واژه‌های فریبکار، در بررسی «لهجه‌های یک زبان یا دو گونه از یک زبان که

در دو کشور مختلف به کار می‌روند» (صادقی،۱۳۷۰: ۱۲)، استعمال شده است. افزون بر این دو مفهوم، این اصطلاح دربارهٔ واژه‌های به‌ظاهر همسانی که در دو زبان متفاوت وجود دارند هم به کار رفته است. درواقع باید گفت که نخستین کاربرد جهانی این اصطلاح، در همین مفهوم بوده است. «واژه‌های فریبکار در ترجمهٔ اصطلاح فرانسوی faux amis «دوستان دروغین» به کار برده شده است. این اصطلاح فرانسوی نخستین بار در سال ۱۹۲۸ در کتاب *Faux amis ou les Iranisons du vocabulaire anglais* از ماکسیم کسلر Kocssler و ژول دروکینیی Deroc quigny برای آن دسته از کلمات انگلیسی و فرانسوی به کار برده شد که لفظ مشترک، امّا معنایی متفاوت دارند؛ مانند actuel در فرانسه و actual در انگلیسی که اوّلی به معنی «کنونی»، ولی دومی به معنی «واقعی» است. در برابر faux amis در انگلیسی عبارت‌های deceptive cognates, false cognates و misleading words به کار رفته است (Movassaghi & Ghavimi,1987:87,88، نقل از: صادقی،۱۳۷۰: ۱۲).

۱-۱-۲. انواع فریبکاری زبان

فریبکاری زبان را می‌توان از جنبه‌های گوناگونی بررسی کرد: از منظر ارتباط بین زبانی، فریبکاری زبان ممکن است در مقایسهٔ دو زبان نمود یابد (بین زبانی) یا در دل یک زبان (درون زبانی). از منظر ساختار زبان، فریبکاری در قالب «واژه‌های فریبکار» یا «عبارت‌ها یا جمله‌های فریبکار» نمود می‌یابد. همچنین واژه‌های فریبکار را می‌توان از منظر ریشهٔ زبان به هم‌ریشه و غیر هم‌ریشه تفسیم‌بندی کرد (برای آگاهی از جزئیّات این تقسیم‌بندی ر.ک: سالمیان،۱۴۰۲: ۱۱۲-۱۱۴).

شکل ۱. انواع فریبکاری زبان (سالمیان،۱۴۰۲: ۱۱۴)

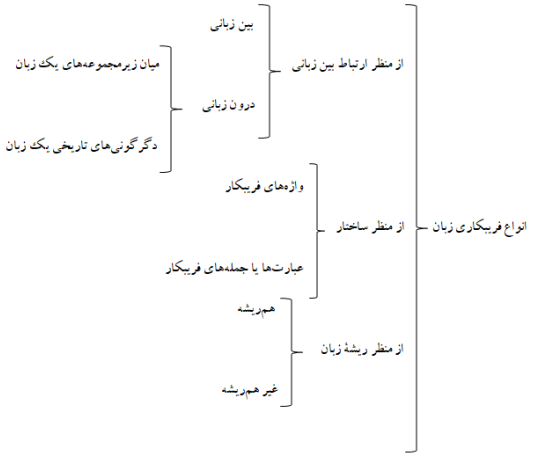

۱-۱-۲. کارکردهای فریبکاری زبان

به کار رفتن واژه‌ها، عبارت‌ها و جمله‌های فریبکار در زبان، پیامدهایی ایجاد می‌کند که ما آن را کارکردهای فریبکاری زبان می‌نامیم. نوعی از این کارکردها، کارکردهای خودکار است. حاصل چنین کارکردی، کژتابی است. کارکردهای خودآگاه، گونهٔ دیگر کارکردهای فریبکاری زبان است. این بهره‌برداری معمولاً ویژگی مثبتی است که شاعران و نویسندگان از آن برای ساختن برخی از آرایه‌ها، چون: انواع ایهام یا انواعی ادبی مانند طنز استفاده می‌کنند (ر.ک: سالمیان،۱۴۰۲: ۱۱۵-۱۱۴).

شکل ۲. انواع کارکردهای فریبکاری زبان (سالمیان،۱۴۰۲: ۱۱۵)

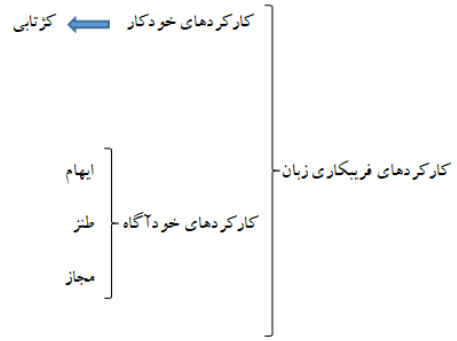

۲-۲. زبان صربی ـ بوسنیایی ـ کروات

زبان صربی ـ بوسنیایی ـ کروات یکی از زبان‌های اسلاوی از خانوادهٔ زبان‌های هند و اروپایی است که در بخشی از بالکان غربی کاربرد دارد. پیش از فروپاشی یوگسلاوی سابق در ابتدای دههٔ ۱۹۹۰ میلادی، این زبان، زبان رسمی کشور یوگسلاوی بود. «زبان‌های صربی، بوسنیایی و کروات در اصل یک زبان واحد (جز اختلافات جزئی در برخی از واژه‌ها) هستند که پس از فروپاشی یوگسلاوی سابق و استقلال این کشورها، در هر کشور نامی جداگانه یافتند؛ چنانکه صرب‌ها آن را صربی(Српски)، بوسنیایی‌ها آن را بوسنیایی (Bosanski) و اهل کرواسی آن را کروات (Hrvatski) می‌نامند. در دو کشور بوسنی و کرواسی این زبان با خطّ لاتین (با اعمال تغییرات ضروری) نوشته می‌شود؛ حال آنکه صربستانی‌ها از الفبای سریلیک بهره می‌گیرند» (خانی، ۱۴۰۲: ۵) پیشتر اصطلاح «صربوکروات» (Serbo-Croatian) برای اشاره به این زبان به کار رفته است. در نوشتار حاضر، اصطلاح «زبان صربی ـ بوسنیایی ـ کروات» برای پوشش نام رسمی آن زبان در کشورهای مربوطه، به کار می‌رود که برای پرهیز از کاربرد این اصطلاح طولانی، در ادامه از سرواژهٔ اختصاری «صبک» به‌جای آن استفاده می‌شود.

زبان فارسی و زبان صبک دارای واژه‌های مشترک بسیاری هستند. بخشی از این اشتراک، به سبب ریشهٔ مشترک این دو زبان و از نوع مشابهت‌هایی است که بین زبان‌های همریشه یافت می‌شود. واژهٔ فارسی barādar و واژهٔ brat در زبان صبک از این دسته است. بخش دیگر اشتراکات، مربوط به ورود مظاهر آیین مهری به این سرزمین، نظیر واژهٔ «میترا» است. بخش سوم، واژه‌هایی است که پس از ورود اسلام به این منطقه، در این زبان رایج شده است؛ چه این واژه‌ها از اصل عربی یا ترکی وارد دو زبان شده باشند؛ مانند «Ezan» (اذان) و «Jagma» (یغما) و چه واژه‌های فارسی‌ای باشند که با واسطهٔ زبان ترکی به این زبان ورود پیدا کرده‌اند؛ همچون: «Horoz» (خروس) و «Derviš» (درویش). بخش چهارم، واژه‌های مشترک، مربوط به واژه‌های زبان‌های

فرنگی است که در روزگار معاصر و به دنبال برتری‌های فناورانه، سیاسی، اقتصادی و نظامی غرب، در بسیاری از زبان‌های جهان نفوذ پیدا کرده‌اند؛ مانند «تلفن» و «رادیو». واژه‌های فریبکار معمولاً در امر آموزش زبان اختلال ایجاد می‌کنند و باعث تأخیر در انتقال معنی می‌شوند؛ زیرا ذهن زبان‌آموز به معنیِ آن واژه در زبان خود خو گرفته است و معنی واژه در زبان مقصد به‌دشواری در ذهن او جای‌گیر می‌شود و ممکن است بارها او را دچار اشتباه کند؛ مثلاً در یکی از کلاس‌های درس عبارت «از سیر تا پیاز» برای دانشجویان توضیح داده شد. در جلسهٔ بعدی یکی از دانشجویان که می‌خواست توانمندی خود را در به خاطر سپردن مطالب جلسهٔ پیش نشان دهد، کوشید تا عبارت پیش‌گفته را در ضمن جمله‌ای به کار ببرد. او عبارت را به این صورت تغییر داد: «از پنیر تا پیاز». دلیل این تغییر، آن است که در زبان صبک، واژهٔ «sir» به معنی «پنیر» است. در کلاس دیگری در حین توضیح عبارت «سرما خوردن»، متوجّه گسست رشتهٔ انتقال معنی شدم. زبان‌آموزان «سرما خوردن» را در معنایی منفی نمی‌پذیرفتند. در ادامه دریافتم در زبان صبک، «sarma» نام غذایی از فروع دلمه است و ترکیب این واژه با «خوردن»، آنان را به یاد خوردنِ دلمه می‌اندازد و عملاً برداشت منفی از آن عبارت را به تأخیر می‌اندازد.

۳. بحث

در این بخش از نوشتار به یادکرد واژه‌های فریبکار میان زبان فارسی و زبان صبک و تحلیل چگونگی این فریبکاری می‌پردازیم.

۴. تحلیل

۱. آمبولانس (Ambulanta)

فارسی: خودروی ویژهٔ جابه‌جایی بیماران. **صبک:** درمانگاه و مرکز درمانی سرپایی و همچنین اتاقی در مراکز بهداشتی که در آن به بیماران، کمک‌های اوّلیه عرضه می‌شود. **توضیح:** هرچند میان واژهٔ به‌کاررفته در فارسی و صبک علاوه بر اختلاف معنایی، تفاوت

آوایی هم دیده می‌شود، ازآنجاکه این واژه در هر دو زبان در یک حوزهٔ مفهومی کاربرد دارند، فریبکاری ایجاد می‌شود.

ریشهٔ واژه: از لاتینی ambulare به معنی راه رفتن. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(ر.ک: عمید،۱۳۸۹: ۴۸؛ https://jezikoslovac.com)

۲. ابریشم (Ibrišim)

فارسی: رشته‌هایی است که از تارهای پیله برای دوختن و بافتن به دست می‌آید و همچنین به معنی تارهای سازهای موسیقی. **صبک:** نوعی جلیقهٔ ابریشمی.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «ibrişem» و آن از فارسیِ «ابریشم». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(دهخدا،۱۳۷۷، ۲/ ۳۱۲؛ Haverić i Šehović,2017:217)

۳. الهیه (Ilahija)

فارسی: الوهیت و خدایی. **صبک:** سرودها و ترانه‌هایی که موضوع مذهبی دارند و در وصف و ستایش خداوند سروده شده‌اند.

ریشهٔ واژه: از عربی «الهیة». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۳/ ۳۲۸۸؛ میرهادی و پرست‌تاش،۱۳۹۷: ۹۲؛ https://jezikoslovac.com)

۴. باجه (badža)

فارسی: دریچه، روزنهٔ بزرگ و معادل گیشه (با تصویب فرهنگستان). **صبک:** دودکش.

ریشهٔ واژه: از «باد جای» یا «باجه» فارسی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(Haverić i Šehović,2017:154؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۷۲؛ دهخدا،۱۳۷۷، ۳/ ۳۹۱۶)

۵. بافته (Pafte)

فارسی: صفت مفعولی از مصدر بافتن. **صبک** (همچنین با تلفّظ‌های pavte, papte, pafta): سگک فلزی تزئینی بر کمربند یا لباس زنانه و قلاب فلزی.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «pafta, bafte» و آن از فارسی «بافته». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۴۲؛ https://jezikoslovac.com)

۶. بچه (Peča)

فارسی: کودک و طفل. **صبک:** مرد قدکوتاه و کوچک.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «peçe» و آن از فارسیِ «بچه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(Haverić i Šehović,2017:256)

۷. بگماز (Pekmez)

فارسی: شراب. **صبک:** شیرهٔ غلیظی شبیه مارمالاد که از جوشاندن میوه‌هایی چون سیب به دست می‌آید.

ریشهٔ واژه: از ترکی «pekmez» و آن از فارسی «بگماز» (از اصلِ ترکی). **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۴۹۲۵؛ Haverić i Šehović,2017:257؛ https://jezikoslovac.com)

۸. بهار (Behar)

فارسی: نخستین فصل سال شمسی، گل و شکوفهٔ درختان، به‌ویژه مرکّبات. **صبک:** شکوفه.

ریشهٔ واژه: از فارسی «بهار». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۰۹۸ و ۵۰۹۹؛ https://jezikoslovac.com)

۹. بخشش (Bakšiš)

فارسی: مطلقِ دهش و بذل مال، آمرزش و عفو، برج حمل. **صبک:** اَنعام و هدیه.

ریشهٔ واژه: از فارسی «بخشش». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۳/ ۴۴۱۷ و ۴۴۱۸؛ Haverić i Šehović,2017:156 ؛ Cahen,1920,p 245؛ Awde,1996,p. 5)

۱۰. بستان (Bostan)

فارسی: جایی که گل‌های خوشبو در آن بسیار باشد، باغ و در روزگار ما هم به معنی جالیز و هم در برابر واژهٔ فرنگی پارک به کار می‌رود. **صبک:** دو معنی دارد؛ نخست هندوانه و خربزه است؛ هرچند در این زبان برای هندوانه از واژهٔ lubenica و برای خربزه از واژهٔ dinja استفاده می‌شود. معنای دوم: جالیز هندوانه و خربزه.

ریشهٔ واژه: از فارسی «بوستان». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۳/ ۴۷۴۲؛ Haverić i Šehović,2017:163؛ https://jezikoslovac.com)

۱۱. بورانی (Boranija)

فارسی: غذایی است مرکّب از بادمجان، اسفناج و ماست. **صبک:** سبزی شبیه غلاف لوبیا که از آن در پختن غذایی به همین نام استفاده می‌شود.

ریشهٔ واژه: از فارسی «بورانی». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۰۶۶ ؛ Cahen,1920,p 6؛ Awde,1996,p. 10؛ https://jezikoslovac.com)

۱۲. بی‌خود (Behut)

فارسی: بیهوش، سرمست، مجذوب، بیهوده، باطل، پوچ، بی‌جهت، نامطلوب. **صبک** (همچنین با تلفّظ beut, bevut): گیجی، مسمومیّت و خلسه.

ریشهٔ واژه: از فارسی «بی‌خود». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: 7؛ https://jezikoslovac.com)

۱۳. پاپوش (Papuča)

فارسی: کفش و پای‌افزار. **صبک:** دمپایی. **توضیح:** در فارسی امروزی، پاپوش به معنی به کار بردن توطئه و حیله برای گرفتارکردن کسی است و معمولاً با مصدر «دوختن» به کار می‌رود.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «papuç, papuş» و آن از فارسی «پاپوش». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(رک: دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۳۲۲؛ Haverić i Šehović,2017:253؛ Cahen,1920,p 229؛ Awde,1996,p. 134؛ https://jezikoslovac.com)

۱۴. پاساژ (Pasaž)

فارسی: مرکز خریدی متشکّل از چند مغازه در ساختمانی معمولاً چندطبقه. **صبک:** گذرگاهی مسقّف است که دو خیابان یا دو کوچه را به هم می‌پیوندد.

ریشهٔ واژه: از فرانسوی «passage». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(ر.ک: https://jezikoslovac.com)

۱۵. پالوذه (Paluze)

فارسی: نوعی شیرینی که از نشاسته درست می‌شود. **صبک:** نوعی کمپوت غلیظ از میوه‌های گوناگون.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «paluze, palude» و آن از فارسیِ «پالوذه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۳۸۶؛ Haverić i Šehović,2017:251,252)

۱۶. پایا (Paja)

فارسی: ثابت، ابدی و پاینده. **صبک:** پایه.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «paye» و آن از فارسیِ «پایه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(Haverić i Šehović,2017:251)

۱۷. پاینده (Pajante)

فارسی: دائم، مدام، ثابت و جاودان. **صبک** (همچنین با تلفّظ pajvanta): وسیله‌ای که برای اتّصال تیرهای خانه به کار می‌رفته است.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «payanda, payende» و آن از «پیوند» فارسی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۶۰۵۸؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۴۳؛ https://jezikoslovac.com)

۱۸. پرچین (Perčin)

فارسی: دیوار و حصار کوتاهی از ترکه، نی یا گیاه است که گرداگرد مزرعه یا باغ کشند. **صبک:** تار یا دسته‌موی بالای سر؛ بخشی از یال اسب که بر پیشانی‌اش ریخته شود. توضیح: واژهٔ پرچم که این واژهٔ صبک از آن گرفته شده، در زبان فارسی افزون بر معنی بیرق به معنای زلف و طرّه به کار رفته است.

ریشهٔ واژه: از ترکی «perçem» و آن از فارسیِ «پرچم». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۴۶۷و۵۴۶۸؛ Haverić i Šehović,2017:258)

۱۹. پریشان (Perišan)

فارسی: آشفته، ژولیده، درهم و عاشق. **صبک:** افزون بر معنای فارسی به معنی نوعی زیورآلات نقره‌ای زنانه نیز هست.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ perişan» و آن از فارسیِ «پریشان». **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضاد.

(Haverić i Šehović,2017:259)

۲۰. پلو (Pilav)

فارسی: غذاهایی است که با برنج و یکی دیگر از خوراکی‌ها، نظیر گوشت، کشمش، خرما، حبوبات و ... بپزند. **صبک:** علاوه بر این معنی، امروزه بیشتر به مفهوم ماکارونی کاربرد دارد. توضیح: در این زبان برای ماکارونی‌های فرمی از واژهٔ ماکارونی و برای ماکارونی‌های بلند از لفظ پیلاو استفاده می‌شود. همچنین این واژه مجازاً به معنی عروسی هم در این زبان به‌کار رفته است.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «pilav» و آن از فارسی «پلاو». **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۶۹۷ و ۵۶۸۱؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۴۹؛ Haverić i Šehović,2017:261؛ https://jezikoslovac.com)

۲۱. پول (Pula)

فارسی: وجه رایج که به شکل مسکوک یا کاغذی (و یا گونه‌های امروزی) وجود دارد. **صبک** (همچنین با تلفّظ pulka): دکمه، حلقهٔ فلّزی تزئین لباس و ملحفه، پولک ماهی و تمبر.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «pul» و آن از فارسیِ «پول» و احتمالاً آن هم از یونانی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۸۰۴؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۵۰؛Haverić i Šehović,2017:263,264؛ https://jezikoslovac.com)

۲۲. پهلوان (Pehlivan)

فارسی: انسان زورمند و توانا و امیر لشکر؛ امروزه به معنی ورزشکار رشته‌های قدرتی، به‌ویژه آنان که از منش والای اخلاقی برخوردارند. **صبک** (همچنین با تلفّظ Pelivan): افزون بر آن معانی، به کسی که حرکات آکروباتیک انجام دهد، همچنین کمدین و حتی فریبکار گفته می‌شود.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «pehlivan, pehlevan» و آن از «پهلوان» فارسی. **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۸۳۰؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۴۵؛ https://jezikoslovac.com)

۲۳. پیروزی (Piruzi)

فارسی: فتح و ظفر. **صبک:** رنگ فیروزه‌ای.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «piruzi» و آن از فارسیِ «پیروزه‌ای». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۹۴۲؛ Haverić i Šehović,2017:262)

۲۴. پیش (Peš)

فارسی: بخش جلویی هر چیزی. **صبک:** بخش تاشدهٔ جلوی جامه.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «peş, piş» و آن از فارسی «پیش». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۹۵۷؛ Haverić i Šehović,2017:259)

۲۵. پیشگیر (Peškir)

فارسی: کسی یا چیزی است که از چیزی جلوگیری و ممانعت کند؛ پیش‌بند، پیش‌دامن، لُنگ و فوطه. **صبک:** حوله.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «peşkir» و آن از «پیشگیر» فارسی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(دهخدا،۱۳۷۷، ۴/ ۵۹۹۱؛ Haverić i Šehović,2017:260؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۴۸؛ https://jezikoslovac.com)

۲۶. پیله‌ور (Piljar)

فارسی: فروشندهٔ دوره‌گرد. **صبک:** فروشندهٔ میوه و سبزی.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «pilewer» و آن از «پیله‌ور» فارسی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۴: ۶۰۳۲؛ Haverić i Šehović,2017:261)

۲۷. تار و مار (Darmar)

فارسی: پراکنده، ازهم‌پاشیده و زیروروشده. **صبک:** بی‌نظمی و آشفتگی.

ریشهٔ واژه: از «تار و مار» فارسی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۹۵؛ Haverić i Šehović,2017:184؛ https://jezikoslovac.com)

۲۸. ترافیک (Trafika)

فارسی: رفت‌وآمد خودروها و ازدحام آنها در خیابان. **صبک:** دکّهٔ روزنامه‌فروشی (دخانیّات، تمبر و ...).

ریشهٔ واژه: از آلمانی trafik و آن از ایتالیایی traffico (به معنی تجارت و حمل‌ونقل). **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(ر.ک: https://jezikoslovac.com)

۲۹. تریاکی (Tirjakija)

فارسی: کسی که به مادّهٔ مخدّر تریاک وابسته است. **صبک** (همچنین با تلفّظ tirjaćija): افزون بر معنای فارسی، به معنای وابستهٔ به سیگار و قهوه و ... نیز هست.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «tiryaki» و آن از «تریاک» فارسی. **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۷۰؛ Haverić i Šehović,2017:292)

۳۰. تلمبه (Tulumba)

فارسی: ابزاری که با آن آب را از چاه یا منبع خارج کنند و نیز به معنی ابزاری که با آن هوا را وارد لاستیک، توپ و مانند آن‌ها می‌کنند. **صبک:** افزون بر آن مفاهیم، به معنی شیرینیِ بامیه نیز به کار می‌رود (معنی اخیر بر دو مفهوم پیشین غلبه دارد).

ریشهٔ واژه: از فرانسوی trompe یا ایتالیایی tromba. **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۵/ ۶۹۴۵؛ https://jezikoslovac.com)

۳۱. توانا (Tuvana)

فارسی: نیرومند، قادر و قوی. **صبک:** زیبا و فراوان.

ریشهٔ واژه: از فارسی «توانا». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۷۱)

۳۲. توحید (tevhid)

فارسی: یگانگی و در اصطلاح به مفهوم نخستین و مهمترین اصل از اصول دین. **صبک:** فزون بر مفهوم اصلی، به معنای مراسم بزرگداشت درگذشتگان و نیز ذکرهای حلقه‌های عرفانی.

ریشهٔ واژه: از عربی «توحید». **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۵/ ۷۱۰۹ و ۷۱۱۰؛ https://jezikoslovac.com)

۳۳. جامع (Džamija)

فارسی: مسجد بزرگ و مهمّ هر شهر که در آن نماز جمعه خوانده می‌شود. **صبک:** مسجد دارای مناره.

ریشهٔ واژه: از عربی «جامع». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۵/ ۷۳۷۹ و ۷۳۹۸؛ کارامان،۱۹۹۷م: 252؛ https://jezikoslovac.com)

۳۴. جامه‌دان (džamadan)

فارسی: صندوق یا ظرف محلّ نگهداری لباس. **صبک:** نوعی جلیقهٔ مردانه و کیف چرمی.

ریشهٔ واژه: از ترکی «camadan» فارسی «جامه‌دان». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۰۳؛ Haverić i Šehović,2017:194؛ https://jezikoslovac.com)

۳۵. جانفزا (Džanfez)

فارسی: مفرّح، نشاط‌آورنده و جان‌فزاینده. **صبک:** نوعی پارچهٔ ابریشمی.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «canfeza» و آن از فارسیِ «جانفزا». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمن.

(دهخدا،۱۳۷۷، ۵/ ۷۴۳۹؛ Haverić i Šehović,2017:195)

۳۶. جنبش (Džumbuš)

فارسی: حرکت و جنبیدن. **صبک** (همچنین با تلفّظ džumbus): شلوغی، هیاهو و سرگرمی.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «cümbüş, cünbüş, cünbiş» فارسی «جنبش». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۰۶؛ Haverić i Šehović,2017:172؛ https://jezikoslovac.com)

۳۷. چشمه (česma)

فارسی: محلّ خارج شدن طبیعی آب از زمین. **صبک:** منبع حصاردار و دیوارکشی‌شده به‌گونه‌ای که آب از آنجا آزادانه در نهر بریزد، آبنمای شهر، آبخوری و شیر آب به کار می‌رود. توضیح: درواقع، می‌توان گفت که تفاوت اصلی این واژه در دو زبان به طبیعی یا مصنوعی بودن محلّ خروج آب بازمی‌گردد.

ریشهٔ واژه: از فارسی «چشمه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۶/ ۸۱۵۲؛ Haverić i Šehović,2017:170؛ https://jezikoslovac.com)

۳۸. چنگی (Čengija)

فارسی: نوازندهٔ سازِ چنگ. **صبک:** خواننده و رقصندهٔ میخانه و نیز زن بی‌بندوبار.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «Çengi» و آن از فارسی «چنگی». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۶: 8293؛ Haverić i Šehović,2017:171)

۳۹. خان (Han)

فارسی: کوتاه‌شدهٔ واژهٔ خانه است. یکی از کاربردهای کهن این واژه کاروانسرا بوده است. **صبک:** کاروانسرا.

ریشهٔ واژه: از «han» ترکی و آن از فارسی «خان». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(دهخدا،۱۳۷۷،، ج ۶: ۹۴۰۴ و ۹۴۰۵؛Haverić i Šehović,2017:210)

۴۰. خاندان (Hanedan)

فارسی: خانه با اهل خانه و دودمان. **صبک:** مهمان‌نواز.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «hanedan» و آن از فارسیِ «خاندان». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۶: ۹۴۳۵؛ Haverić i Šehović,2017:210)

۴۱. خسته (Hasta)

فارسی: کسی که به سبب فعالیّت بسیار توان خود را از دست داده باشد. این واژه پیشتر به معنی زخمی و به معنی بیمار به کار رفته است. **صبک:** بیمار.

ریشهٔ واژه: از ترکی «hasta, haste» و آن از فارسی «خسته». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(Haverić i Šehović,2017:211)

۴۲. خربزه (Karpuza)

فارسی: میوه‌ای بیضی‌شکل، درشت، شیرین، معطر و آبدار با پوست ضخیم. **صبک:** هندوانه.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «karpuz, harbüz, harbüze» و آن از فارسیِ «خربزه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(Haverić i Šehović,2017:224)

۴۳. خفتان (Kaftan)

فارسی: نوعی جامهٔ ویژهٔ رزم. **صبک:** نوعی کت بلند بدون آستر و همچنین نوعی لباس سنّتی مسلمانان شهرنشین.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «kaftan» و آن از «خفتان» فارسی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(دهخدا،۱۳۷۷، ۷/ ۹۸۸۸؛ Haverić i Šehović,2017:222)

۴۴. دستگاه (Tezga)

فارسی: قدرت، توانایی، جاه و مقام، علم و فضیلت، ماشین، اصطلاح موسیقی. **صبک:** پیشخوان و درآمد اضافه. **توضیح:** همچنین واژهٔ terđah در این زبان برگرفته از «دستگاه» به معنی میز کار صنایع دستی به کار می‌رود.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «tezgah, destgah» و آن از فارسی «دستگاه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۶۹؛Haverić i Šehović,2017:290,291؛
(https://jezikoslovac.com

۴۵. دستور (Destur)

فارسی: وزیر، راهنما و مشاور، مدیر، قاعده، طرز و روش، امر و فرمان، نسخه، اجازه و رخصت. **صبک** (همچنین با تلفّظ testir): اذن و اجازه و رخصت و همچنین به معنی گواهی صلاحیت شاگرد در دانش یا مهارت خاصی است که استاد او صادر می‌کند. این واژه به معنی فراوان، بسنده و کافی نیز به کار رفته است.

ریشهٔ واژه: از ترکی «destur» و آن از فارسی «دستور». **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(رک: دهخدا،۱۳۷۷، ۷/ ۱۰۸۸۱–۱۰۸۸۳؛Haverić i Šehović,2017:188, 291؛
هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۹۸؛ https://jezikoslovac.com)

۴۶. دستی (Testija)

فارسی: منسوب به دست. **صبک:** نوعی پارچ سفالی.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «testi, desti» و آن از فارسیِ «دستی». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(Haverić i Šehović,2017:291)

۴۷. دلبر (Dilber)

فارسی: زیبارو و معشوق. **صبک:** معشوقِ مذکّر برای عاشقِ مؤنّث.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «dilber» و آن از فارسیِ «دلگشا». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضاد.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۹۹؛ Haverić i Šehović,2017:188؛ https://jezikoslovac.com)

۴۸. دلگشا (Dilkuša)

فارسی: گشایندهٔ دل، طرب‌افزا، مفرّح. **صبک:** پرنده‌ای که شاد و زیبا بخواند.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «dilgüša» و آن از فارسیِ «دلبر». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمن.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۷: ۱۱۰۴۷؛ Haverić i Šehović,2017:188)

۴۹. دوباره (Dubara)

فارسی: انجام مجدّد چیزی یا کاری. **صبک:** اصطلاحی در بازی نرد؛ مجازاً نقشه و ترفند. **ریشهٔ واژه:** از ترکیِ «dübara, dübare» و آن از فارسی «دوباره». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(Haverić i Šehović,2017:190؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۰۱؛ https://jezikoslovac.com)

۵۰. روان (Revan)

فارسی: رونده، پویا و جاری. **صبک:** تخت روان (کجاوه). توضیح: واژهٔ tahtarevan نیز به همین معنی به کار می‌رود.

ریشهٔ واژه: از فارسیِ «[تختِ] روان». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(دهخدا،۱۳۷۷، ۸/ ۱۲۲۸۷؛ Haverić i Šehović,2017:266)

۵۱. روزنامه (Ruznama)

فارسی: نشریهٔ دربردارندهٔ اخبار و رویدادهای روز که به‌صورت روزانه یا هفتگی چاپ شود؛ دفتری که بازرگانان دادوستد روزانهٔ خود را در آن نویسند؛ سرگذشت و شرح احوال و خاطرات روزانه. **صبک:** خاطرات.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «ruzname» و آن از فارسی «روزنامه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۵۳؛Haverić i Šehović,2017:266؛ https://jezikoslovac.com)

۵۲. زردآلو (Zerdelija)

فارسی: نام دو میوه از ترکیب واژه‌های «آلو» و «زرد» ساخته شده است. نخستین واژه، «زردآلو»ست. زردآلو درختی است از تیرهٔ گل‌سرخیان جزو دستهٔ بادامی‌ها که دارای میوهٔ شفت است. میوهٔ دوم «آلوزرد» است. آلوزرد گونه‌ای از انواع آلوست که پوست

و گوشت زرد دارد. **صبک:** آلوزرد. توضیح: در این زبان برای زردآلو واژهٔ kajsija (کایسیا = قیسی) کاربرد دارد.

ریشهٔ واژه: از ترکی zerdali و آن از فارسی «زردآلو». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۹/ ۱۲۸۱۹؛ همان، ۱/ ۲۰۱؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۷۴؛ https://jezikoslovac.com)

۵۳. ساز (Saz)

فارسی: هر یک از وسیله‌های نواختن موسیقی. **صبک:** نوعی تنبور با دستهٔ بلند.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «saz» و آن از فارسی «ساز». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۵۵؛Haverić i Šehović,2017:269,270؛ https://jezikoslovac.com)

۵۴. سالاد (Salata)

فارسی: نوعی خوراک سرد مرکّب از برخی از سیزیجات و میوه‌ها به همراه آبلیمو، سس یا روغن زیتون. **صبک:** افزون بر این معنی، به علاقهٔ کل و جزء به معنی «کاهو» هم به کار می‌رود.

ریشهٔ واژه: از آلمانی Salat و آن از ایتالیایی insalata (به معنی نمک‌زده). **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۹/ ۱۳۳۳۵؛ Awde,1996,p. 189؛ https://jezikoslovac.com)

۵۵. سپر (Siper)

فارسی: در کاربرد کهن‌تر وسیله‌ای است فلزی که جنگاوران برای محافظت از خویش در برابر ضربات دشمن، آن را به کار می‌بردند و امروز به حفاظی که در جلو و پشت خودرو نصب می‌شود، گفته می‌شود. **صبک** (همچنین با تلفّظ siperak): پیش‌بندی است که روی سینهٔ بچه‌های کوچک گذاشته می‌شود تا لباس‌هایشان کثیف نشود.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «siper» و آن از فارسی «سپر». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۵۷؛Haverić i Šehović,2017:274؛ https://jezikoslovac.com)

۵۶. سفره (Sofra)

فارسی: گستردنی افکنده‌شده بر میز یا زمین و بر آن غذا خورند. **صبک:** میز گرد غذاخوری.

ریشهٔ واژه: از عربی «سفرة». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: Cahen,1920,p 77؛ https://jezikoslovac.com)

۵۷. شادروان (Šadrvan)

فارسی: پردهٔ بزرگی که پیش درِ خانه و ایوان شاهان و بزرگان می‌کشیدند؛ چشمه‌ای دارای حوض و فواره، منبع کوچک آب، دستگاهی از آهن سفید با چندین فوارهٔ آب که بر اثر اصطکاک، قطعاتی از بلور را به چرخش درمی‌آورند. **صبک:** فواره و نیز سایه‌بانی که در کنار یا زیر آن حوض یا آب‌نمایی کوچک وجود داشته باشد و همچنین حوضی که در مسجد برای وضوگرفتن استفاده می‌شود، به کار می‌رود.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «şadrvan» و آن از فارسی «شادروان». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۵۹؛Haverić i Šehović,2017:277؛ https://jezikoslovac.com)

۵۸. شاه (Šah)

فارسی: کسی که بر کشوری پادشاهی و حکومت کند. همچنین این واژه برای نامیدن مهرهٔ اصلی شطرنج و نیز به معنی کیش در بازی شطرنج به کار می‌رود. **صبک:** شطرنج، صفحهٔ شطرنج و کیش در بازی شطرنج.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «şah» و آن از فارسی «شاه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(ر.ک دهخدا،۱۳۷۷، ۹/ ۱۴۰۵۴-۱۴۰۵۷: Haverić i ؛Cahen,1920,p 99
(https://jezikoslovac.com ؛Šehović,2017:184

۵۹. شکار (Šićar)

فارسی: صید کردن، هر جانوری که صید شود، هر چیز رایگان، غارت، غنیمت، نام نوعی خراج، ناراحت، رباینده. **صبک:** سود، غنیمت، گنج و مال.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «şikar» و آن از فارسی «شکار». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۹: ۱۴۳۴۸-۱۴۳۵۰؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۶۲؛ Haverić i
(https://jezikoslovac.com ؛Šehović,2017:282

۶۰. شلوار (Šalvare)

فارسی: لباسی که از کمر تا پاشنهٔ پا را می‌پوشاند. **صبک** (همچنین با تلفّظ šarvale): نوعی شلوار گشاد روحانیان یا زائران و شلوار کوتاه و گشاد زنان مسلمان که دور قوزک پا جمع می‌شود.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «şalvar, şelvar» و آن از فارسی «شلوار». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۶۰؛ Haverić i Šehović,2017:278؛ https://jezikoslovac.com)

۶۱. شمشیر (Šimšir)

فارسی: ابزار جنگی کهن از آهن با لبهٔ تیز، نوعی درختچه از گونهٔ گوشوارک. **صبک:** شمشاد. توضیح: معنی صبک برگرفته از واژهٔ فارسی شمشاد است.

ریشهٔ واژه: از ترکی (şimşir, şimşad) و آن از فارسی «شمشاد». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۱۰/ ۱۴۴۸۶؛ همان، ۱۰/ ۱۴۴۸۹؛ Haverić i Šehović,2017:282؛
https://jezikoslovac.com ؛Cahen,1920,p 99)

۶۲. شیردان (Širden)

فارسی: ظرف شیر است؛ بخشی از معدهٔ چهارپایان. **صبک:** نوعی غذای سنّتی که در دستمال پیچیده و پخته می‌شود.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «şirdan, şirden» و آن از فارسیِ «شیردان». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۰: ۱۴۶۷۷؛ Haverić i Šehović,2017:283)

۶۳. شیره (Šìra)

فارسی: افشرده و عصارهٔ میوه‌ها یا مایع غلیظ حاصل از جوشاندن میوه‌هایی چون انگور و توت. **صبک:** آب انگور که هنوز به حدّ تخمیر نرسیده است.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «şira» و آن از فارسیِ «شیره». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۰: ۱۴۶۸۷؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۶۳؛ Haverić i Šehović,2017:282؛ https://jezikoslovac.com)

۶۴. شیشه (Šiša)

فارسی: شیشه مادّهٔ سخت، شفاف و شکننده که در ساختن پنجره و بعضی ظروف به کار می‌رود. امروزه در زبان فارسی این واژه به معنی نوعی مادهٔ مخدّر صنعتی بسیار خطرناک و توهّم‌زا هم اطلاق می‌شود. **صبک** (همچنین با تلفّظ šiše): بطری و ویترین شیشه‌ای و امروزه بیشتر به معنی قلیان. توضیح: اصطلاح «شیشهٔ گلدار» در زبان فارسی به معنی شیشه‌ای که گل‌ها در آن سازند، مثل قلیان گلدار به کار رفته است.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «şişe» و آن از فارسی «شیشه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۱۰/ ۱۴۷۰۱– ۱۴۷۰۳؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۶۳؛ https://jezikoslovac.com)

۶۵. صحبت (So(h)bet)

فارسی: سخن‌گفتن با هر کسی. **صبک:** صحبت‌کردن تنها اختصاص به هم‌کلامی و همدمی با دوستان است؛ چنانکه کسی برای صحبت‌کردن با خود یا برای سخن‌گفتن در محیط رسمی و اداری، از واژهٔ «صحبت» استفاده نمی‌کند.

ریشهٔ واژه: از عربی «صحبة». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: https://jezikoslovac.com)

۶۶. عمارت‌خانه (Imarethana)

فارسی: عمارت به معنی ساختن و آباد کردن و نیز به معنی خانه و سراست؛ اما ترکیب «عمارت‌خانه» در زبان فارسی به کار نرفته است. **صبک:** آشپزخانهٔ خیریه.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «imarethane» و آن از «عمارتخانه» عربی + فارسی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(Haverić i Šehović,2017:217)

۶۷. رتوت (Fertutija)

فارسی: پیر، سالخورده و از کار افتاده. **صبک:** خجالتی و احمقانه.

ریشهٔ واژه: از ترکی «fertuti» و آن از فارسی «فرتوت». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۱: ۱۷۰۳۶؛ Haverić i Šehović,2017:205)

۶۸. کابین (Kabina)

فارسی: اتاقک، نظیر هریک از اتاق‌های کشتی، اتاقکی در جلو هواپیما برای هدایت هواپیما به‌وسیلهٔ خلبان و کمک‌خلبان، اتاقکی که به‌عنوان رختکن از آن استفاده می‌شود و اتاقک تلفن عمومی در مخابرات یا معابر. صبک: به همان معانی به‌کاررفته در فارسی کاربرد دارد؛ جز آنکه معنای غالب آن، کوتاه‌شدهٔ عبارت Kabine za presvlačenje (کابین برای تعویض لباس) و به معنی اتاق پرو است.

ریشهٔ واژه: از فرانسوی cabine. نوع فریبکاری: فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: https://jezikoslovac.com)

۶۹. کابینت (Kabinet)

فارسی: قفسهٔ دردار و گنجهٔ محلّ چینش ظرف یا وسایل، به‌ویژه در آشپزخانه است. **صبک:** اتاق مطالعه، دفتر کار و هیئت وزیران. توضیح: این واژه در دهه‌های نخست ورودش به زبان فارسی، با تلفّظ «کابینه» به معنی اتاق دفتر، هیئت وزیران و مستراح به کار می‌رفت و اینک با این تلفّظ تنها به معنی هیئت وزیران به کار می‌رود.

ریشهٔ واژه: از فرانسوی cabinet و آن از ایتالیایی «gabinett». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۱۲/ ۱۷۸۷۵؛ https://jezikoslovac.com)

۷۰. کاپوت (Kaput)

فارسی: روکش فلزی متحرّک بر موتور و در جلوی خودرو (و در سال‌های دورتر به معنی کلاه زنانه، کلاه قاضی، پالتوی باشلقدار، کروک درشکه و اتومبیل و حفاظ مقاربتی). **صبک:** کت و پالتو.

ریشهٔ واژه: از فرانسوی capote یا از ایتالیایی cappotto. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۱۲/ ۱۷۸۸۳؛ Awde,1996,p. 61؛ https://jezikoslovac.com)

۷۱. کارت (Karta)

فارسی: برگه‌ای مقوایی که دربردارندهٔ اطلاعات شخصی افراد به منظورهای گوناگون (شخصی، کاری، مالی و ...) است؛ ورقهٔ یادداشت که در دید و بازدید برای یکدیگر فرستند و ورق بازی. **صبک:** واژهٔ karta افزون بر معانی پیش‌گفته، به معانی نقشه و بلیت به کار می‌رود.

ریشهٔ واژه: از ایتالیایی charta و آن از لاتینی khártēs به معنی برگ پاپیروس. **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۱۲/ ۱۷۹۵۹؛ Kontić,2015,p. 58؛ https://jezikoslovac.com)

۷۲. کشک (Kеške)

فارسی: دوغ خشک‌کرده که روغن آن را گرفته باشند و آن را بیشتر به شکل گلوله درست کنند، است؛ از معانی کهن آن، آردِ جو یا گندم بوده است. **صبک:** نوعی فرنی از «گندم پوست‌کنده» یا «جو و گوشت مرغ» یا «برنج و گوشت مرغ یا گوسفند».

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «keşkek» و آن از فارسیِ «کشک» یا «کشکاب، کشکاو و کشکو: آش جو». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۲: ۱۸۳۶۷–۱۸۳۷۰؛ Haverić i Šehović,2017:225)

۷۳. گردن (Gerdan)

فارسی: بخشی از بدن میان سر و تنه. **صبک** (همچنین با تلفّظ đerdan): گردنبند و بخشی از یوغ که دور گردن گاو قرارگیرد. **توضیح:** نوعی مجاز به علاقهٔ مجاورت.

اصل واژه: از ترکی «gerdan» و آن از فارسی «گردن». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۰۷؛Haverić i Šehović,2017:199,200؛

(https://jezikoslovac.com

۷۴. گلابی (Đulabija)

فارسی: میوه‌ای از تبار امرود. **صبک:** یکی از انواع سیب (شیرین و آبدار و قرمز). **توضیح:** در زبان فارسی «سیب گلاب» یکی از اقسام سیب است که بوی خوشایندی دارد.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «gülabija» و آن از فارسیِ «گلاب» یا «گلابی». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(Haverić i Šehović,2017:201)

۷۵. گهواره (Kehara)

فارسی: مهد و بستری که کودک را در آن نهند و تکان دهند تا بخوابد. **صبک:** کیف چرمی‌ای که به گردن افکنند یا به کمر ببندند.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «Kehare, gehvare» و آن از فارسیِ «گهواره». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تشابه.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۲: ۱۹۴۵۳؛Haverić i Šehović,2017:210)

۷۶. لامپا (Lampa)

فارسی: نوعی چراغ با حباب شیشه‌ای. **صبک:** آباژور.

ریشهٔ واژه: از فرانسویِ «lampe» و آن از فارسیِ «lampas». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

()

۷۷. لوله (Lula)

فارسی: استوانهٔ توخالی که از میان آن مایع یا گاز عبور کند. **صبک:** چپق، لولهٔ فوّاره و نوعی لیوان کوچک.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «lüle, lule» و آن از فارسی «لوله». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۳: ۱۹۸۳۲؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹:۱۳۱؛ Haverić i

(https://jezikoslovac.com Šehović,2017:231

۷۸. مارپیچ (Marpič)

فارسی: پیچیدگی در اطراف مرکزی و هرچیزی که به شکلِ مارِ حلقه‌زده باشد. **صبک:** شلنگ قلیان.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «marpiç, marpuç» و آن از فارسیِ «مارپیچ». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۳: ۱۹۹۴۰؛Haverić i Šehović,2017:234)

۷۹. ماشین (Mašina)

فارسی: خودرو؛ در نام برخی از دستگاه‌های خودکار مانند ماشین لباس‌شویی، ماشین ظرف‌شویی، ماشین ریش‌تراشی و ... . **صبک:** مطلق دستگاه؛ هرچند گاه این واژه معنی وسیلهٔ نقلیه هم می‌دهد (در این زبان دو واژهٔ auto و vozila به معنی خودرو هستند).

ریشهٔ واژه: از آلمانی maschine، از فرانسوی machine، از لاتینی machina، از یونانی makhaná. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۱۳/ ۱۹۹۷۲؛ https://jezikoslovac.com)

۸۰. ماهی (Mahija)

فارسی: جاندار معروف آبزی. **صبک:** سنگ یا تیری شبیه ماهی است که در سقف خانه قرار می‌گرفته است؛ شکل ماه‌مانندی است که در مناسبت‌های مذهبی بین مناره‌های مسجد می‌آویزند. نزدیک بدین معنی در زبان فارسی واژهٔ ماهچه به کار رفته است.

ریشه‌شناسی واژه: کاربرد نخست از ترکیِ «mahi» و آن از واژهٔ فارسیِ «ماهی» و کاربرد دوم از ترکیِ «mahiye» و آن از «ماه» فارسی برگرفته شده است. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تشابه.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۳۲؛ Haverić i Šehović,2017:233)

۸۱. متراژ (Metraža)

فارسی: اندازه‌گیری بر مبنای یکای متر. **صبک:** افزون برآن معنی، به معنی پارچه (که متری فروخته می‌شود) هم هست.

ریشهٔ واژه: از فرانسوی métrage. **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۱۳/ ۲۰۱۵۶؛ https://jezikoslovac.com)

۸۲. متریال (Materijal)

فارسی: مادّهٔ تشکیل‌دهندهٔ چیزها. **صبک:** افزون بر آن معنی، به مفهوم پارچه هم هست.

ریشهٔ واژه: از فرانسوی material. **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

۸۳. محبّت (Muhabet)

این واژهٔ عربی در زبان فارسی به معنی عشق، دوستی و مهربانی به کار می‌رود. در زبان صبک «muhabet» به معنی گفتگو، به‌ویژه سخن صمیمی و دوستانه است.

ریشهٔ واژه: عربی «محبّة». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(Čedić, 2007: 396)

۸۴. مرحمت (Merhamet)

فارسی: مهربانی و احسان. **صبک:** علاوه بر اشتمال بر معنای پیش‌گفته، به مفهوم صدقه، اعانه، شفقت و مهربانی به همسایه نیز به کار می‌رود؛ چنانکه نام یکی از مؤسّسات خیریهٔ اسلامی هم هست.

ریشهٔ واژه: از عربی «مرحمة». **نوع فریبکاری:** گسترش معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷: ۲۰۳۲۵؛ https://jezikoslovac.com)

۸۵. مردار (Murdar)

فارسی: لاشهٔ حیوانات مرده و همچنین به معنی نجس. **صبک** (همچنین با تلفّظ murdarin): کسی که کثیف و نامرتب است؛ کسی که از نظر جسمی و اخلاقی ناپاک است و برخی از بیماری‌های اسب و گاو.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «murdar» و آن از فارسیِ «مردار». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۳۵؛Haverić i Šehović,2017:239,240؛

https://jezikoslovac.com)

۸۶. مردم (Murdum)

فارسی: امروزه به معنی گروه انسان‌هاست. پیشتر این واژه به معنای مفرد، یعنی در معنی انسان و آدمی هم به کار می‌رفته است. **صبک:** در معنی کاربرد کهنِ فارسیِ آن، یعنی انسان، مرد و فرد به کار می‌رود.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «merdüm» و آن از فارسیِ «مردم». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(Haverić i Šehović,2017:240)

۸۷. مزه (Meze)

فارسی: مطلق «طعم» است. افزون بر آن، واژهٔ مزه در زبان فارسی به معنی خوراکی اندکی است که برای تغییر ذائقه با شراب خورند. **صبک** (همچنین با تلفّظ meza): میان‌وعدهٔ غذایی، به‌ویژه در یکی از معانیِ خاصّ آن در فارسی، یعنی آنچه به همراه می خورده شود.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «meze» و آن از فارسی «مزه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۱۳/ ۲۰۷۶۸؛ Awde,1996,p. 87؛ Haverić i Kontić, 20215, p. 75؛ Šehović,2017:237؛ https://jezikoslovac.com)

۸۸. مسافرخانه (Musafirhana)

فارسی: جایی برای اقامت مسافران در ازای پرداخت هزینهٔ آن. **صبک:** محلّی برای غذاخوردن و اسکان رایگان.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «müsafirhane» و آن از «مسافرخانه» عربی + فارسی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(Haverić i Šehović,2017:240)

۸۹. مسجد (Mesdžid)

فارسی: جای عبادت مسلمانان. **صبک:** نمازخانه و هر محلّ بدون مناره‌ای که در آن نماز به‌جای آورده شود. **توضیح:** اگر آن مکان مناره داشته باشد، آن را džamija (جامع) گویند.

ریشهٔ واژه: از عربیِ «مسجد». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۳: ۲۰۸۵۲؛)

۹۰. موتاب (Mutab)

فارسی: کسی که با تابیدن موی حیوانات، رشتهٔ مویین، نخ، رسن، ریسمان و جامه‌های درشت، خاصّه جوال درست می‌کرده است. **صبک:** (همچنین با تلفّظ mutap): روکش یا حصیر از جنس گونی. **توضیح:** در این کاربرد معنی صفت فاعلی فارسی به اسم تغییر یافته است.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «mutaf, muytab» و آن از فارسیِ «موتاب». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(ر.ک: شادروی‌منش و غفّاری چراتی،۱۴۰۱: ۲۰۵؛ https://jezikoslovac.com)

۹۱. موم (Mum)

فارسی: مادّهٔ زرد و نرمی است که زنبور عسل تولید می‌کند. **صبک:** شمع. توضیح: برابر عربی واژهٔ موم، شمع است. هرچند واژهٔ موم در زبان فارسی هم آن معنای پیش‌گفته را دارد و هم شمعی را که برای تولید نور می‌سوزانند، امّا معمولاً در این زبان از موم برای اشاره به آن محصول زنبور عسل و از شمع برای اشاره به وسیلهٔ تولید روشنایی استفاده می‌شود.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «mum» و آن از فارسیِ «موم». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۴: ۲۱۸۳۱ و۲۱۸۳۲؛ Haverić i Šehović,2017:239)

۹۲. میراث (Miraz)

فارسی: چیزی که از مرده برای بازماندگانش باقی می‌ماند. **صبک:** جهیزیهٔ عروس.

ریشهٔ واژه: از ترکی miras، از عربی «میراث». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۱۴/ ۲۱۹۶۷؛ Awde,1996,p. 88؛ https://jezikoslovac.com)

۹۳. نارگیل (Nargila)

فارسی: میوه‌ای کروی‌شکل و بزرگ با پوسته‌ای قهوه‌ای، سخت و گوشتی سفید که درون آن شیرهٔ سفید خوراکی قرار دارد. **صبک:** قلیان. **توضیح:** کاربرد این واژه بدین مفهوم (نارگیله: گونه‌ای قلیان که کوزهٔ آن از خود نارگیل یا به شکل نارگیل است)، ابتدا در زبان فارسی ایجاد شده و سپس از راه زبان ترکی به زبان‌های اروپایی، ازجمله: فرانسه: narguilé، اسپانیایی: nargile، پرتقالی: narguilé، لهستانی: nargile، انگلیسی: nargile، nargileh, nargili وارد شده است.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «nargile» و آن از فارسی «نارگیل» و آن از هندی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** ترادف.

(ر.ک: دهخدا،۱۳۷۷، ۱۴/ ۲۲۱۱۹؛ حسن‌دوست،۱۳۹۳، ۴/ ۲۷۰۲ و ۲۷۰۳؛ Haverić i Šehović,2017:245؛ https://jezikoslovac.com)

۹۴. نارنج (Narandža)

فارسی: میوه‌ای است از انواع مرکّبات دارای مزّه‌ای بسیار ترش و نزدیک به تلخ. **صبک** (همچنین با تلفّظ naranča): پرتقال.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «narenc, nareng» و آن از فارسیِ «نارنج». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۴: ۲۲۱۲۰؛ Haverić i Šehović,2017:245)

۹۵. نافه (Nafa)

فارسی: کیسهٔ زیر شکم گونه‌ای آهوست که مشک از آن به دست می‌آید. **صبک:** پوشاکِ ساخته‌شده از پوست روباه یا دیگر جانوران وحشی.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «nafe» و آن از فارسیِ «نافه». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۴: ۲۲۲۰۴؛ Haverić i Šehović,2017:242)

۹۶. همان (Haman)

فارسی: اشاره به چیزی که در خاطر ملحوظ است، دیگر، باز هم، بی‌درنگ و بی‌شک. **صبک:** تقریباً.

ریشهٔ واژه: از ترکی «heman» و آن از فارسی «همان». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضاد.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۵: ۲۳۵۲۰ و ۲۳۵۲۱؛ Haverić i Šehović,2017:189)

۹۷. هنر (Hunjer)

فارسی: هر نوع فضیلت و دانش و کمال اکتسابی به کار می‌رفته و امروز بیشتر در مفهوم art انگلیسی به کار می‌رود. **صبک:** سررشته، توانایی و مهارت.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «hüner» و آن از فارسیِ «هنر». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضمّن.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۲۰؛ Haverić i Šehović,2017:216)

۹۸. هوادار (Havadar)

فارسی: دوست‌دار، طرف‌دار، عاشق و شیفته. **صبک:** مطبوع و هوای تازه.

ریشهٔ واژه: از «havadar» و آن از «هوادار» عربی + فارسی. **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب (تناسب آوایی موجب تناسب معنایی شده است).

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۵: ۲۳۵۷۶ و ۲۳۵۷۷؛ هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۱۷؛ Haverić i Šehović,2017:189)

۹۹. یاران (Jaran)

فارسی: جمع واژهٔ «یار» به معنی دوستان، یاوران و عاشقان. **صبک:** مفهوم مفرد دارد، به معنی دوست، یار و عاشق.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «yaran» و آن از فارسیِ «یاران». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تضامن.

(هاکوبجانیان،۱۳۸۹: ۱۲۳؛Haverić i Šehović,2017:220؛ https://jezikoslovac.com)

۱۰۰. یافته (Jafta)

فارسی: پیداشده، به‌دست‌آمده، شناخته، کسب و تحصیل، رسید، قبض و سند مالی. **صبک:** تابلوی اعلانات، برنامه، یادداشت، گروه، بخش، گروهی از روستاییان که متعلّق به یک شهرداری باشند؛ اقامت شبانه برای جشن عروسی.

ریشهٔ واژه: از ترکیِ «yafta, yafte» و آن از فارسیِ «یافته». **نوع فریبکاری:** فروکاست معنایی. **رابطهٔ معنایی:** تناسب.

(دهخدا،۱۳۷۷، ج ۱۵: ۲۳۷۰۴؛Haverić i Šehović,2017:220)

۵. نتیجه‌گیری

با توجّه به وجود ارتباط گسترده میان زبان فارسی و زبان صربی - بوسنیایی ـ کروات در دوره‌های گوناگون تاریخی، وجود واژه‌های فریبکار در میان واژه‌های دو زبان، به‌ویژه آنجا که واژه‌های همریشهٔ دو زبان را بررسی کنیم، امری بسیار محتمل است که در عمل این پژوهش به مواردی از آن دست یافت.

در پژوهش حاضر ۱۰۰ واژهٔ دارای فریبکاری میان زبان‌های فارسی و صبک بررسی شد. از تعداد ۱۰۰ مورد واژهٔ بررسی‌شده، ۸۸ مورد (۸۸٪) دارای فروکاست معنایی و ۱۲ مورد (۱۲٪) دارای گسترش معنایی بوده است. این امر نشان می‌دهد که بیشتر واژه‌های بررسی‌شده دارای معنایی جز معنای رایج واژه در زبان فارسی بوده‌اند.

از حیث روابط معنایی ۴۶ مورد (۴۶٪) دارای رابطهٔ معنایی تناسب (که البته در ۱۱ مورد آن، تناسب آوایی مایهٔ ایجاد تناسب معنایی بوده است)؛ ۳۳ مورد (۳۳٪) تضمّن، ۱۵ مورد (۱۵٪) ترادف و ۶ مورد (۶٪) تضاد معنایی بوده‌اند. این امر بیانگر آن است که مناسبات معنایی و آوایی، عامل اصلی شکل‌گیری فریبکاری بوده است.

مشارکت‌های نویسنده: در این پژوهش گردآوری اطلاعات و تحلیل و بقیه مطالب مربوط به متن بر عهده خود نویسنده بوده است.

تضاد منافع: نویسنده هیچ تضاد منافع احتمالی پیرامون تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله را اعلام نکردند.

تقدیر و تشکر: این پژوهش فاقد تشکر و قدردانی است.

منابع مالی: نویسنده هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکردند.

منابع

- اکبری شالچی، امیرحسین (۱۳۸۶). «واژه‌های فریبکار در فارسی افغانستانی». *گویش‌شناسی*. (۶). ۲۱۳-۱۹۴.
- حسن‌دوست، محمد (۱۳۹۳) *فرهنگ ریشه‌شناختی زبان فارسی*. تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
- خانی، نسرین (۱۴۰۲). «معرّفی ترجمهٔ بوسنیایی قصّه‌های مجید». *مجموعه مقالات همایش بین‌المللی ادبیّات کودک*. داکا: دانشگاه بنگلادش.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷) *لغتنامه*. دورهٔ ۱۶ جلدی. تهران: مؤسسّهٔ لغتنامهٔ دهخدا.
- سالمیان، غلامرضا (۱۴۰۲). «واژه‌های فریبکار در فارسی کرمانشاهی». *زبان فارسی و گویش‌های ایرانی*. ۷ (۲). ۱۳۵-۱۰۹.
- سمیعی (گیلانی)، احمد (۱۳۶۷). «واژه‌های فریبکار، ناشناس‌های آشنانما». *نشر دانش*. ۹ (۲). ۳۱-۲۰.
- سمیعی (گیلانی)، احمد (۱۳۷۳ الف). «واژه‌های فریبکار». *نشر دانش*. ۱۴(۵). ۳۱-۲۴.

- سمیعی (گیلانی)، احمد (۱۳۷۳ ب). «واژه‌های فریبکار». *نشر دانش*. ۱۵(۱و۲). ۲۱-۱۶.
- سمیعی (گیلانی)، احمد (۱۳۷۴). «واژه‌های فریبکار». *نشر دانش*. ۱۵(۳). ۳۵-۲۹.
- صادقی، علی‌اشرف (۱۳۷۰). «واژه های فریبکار در فارسی تاجیکی». *زبان‌شناسی*. ۸ (۱و۲). ۲۲-۱۲.
- عمید، حسن (۱۳۸۹). *فرهنگ فارسی عمید*. تهران: راه رشد.
- کارامان، نورکو (۱۹۹۷م). *قاموس الطالب عربی ـ بوسنوی*. سراییفو: Bemust.
- منصوری، مهرزاد (۱۳۸۵). «واژه‌های فریبکار در فارسی خاورانی». *پاژ*. (۴). ۳۳-۱۹.
- میرهادی، سید میثم و وحید پرست‌تاش (۱۳۹۷). *آموزش مقدماتی زبان بوسنیایی*. تهران: پرنده.
- هاکوبجانیان، ژانا (۱۳۸۹) *واژه‌های فارسی در زبان‌های ملل یوگسلاوی سابق*. تهران و بلگراد: انجمن دوستی ایران و صربستان و مونته‌نگرو؛ انجمن دوستی صربستان و ایران.
- Awde, Nicholas (1996). *Serbo-Croatian – English*. New York. Hippocrene Books.
- Cahen, Louis (1920). *Serbian-English and English-Serbian Pocket Dictionary*. London. Kegan Paul, Trench, Trubner & CO., LTD.
- Haverić, Đenita & Šehović, Amela (2017). *Riječi perzijskog porijekla u bosanskom jeziku*. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevo Institut za jezik.
- https://jezikoslovac.com
- Kontić, Joško (2015). Sinjane Riči ~ Izreke ~ Poslovice ~ Ricete. Sinj: Hit radio d.o.o. Grad Sinj Viteško alkarsko društvo Županija splitsko-dalmatinska.
- Movassaghi, A. M & M. Ghavimi (1987). «Vrias amis et faux amis de la langue francaise et du persan». *Luqman*. III, 2.pp. 79-96.

References

- Akbari Shalchi, Amirhossein. (2007). "Deceptive Words in Afghan Persian." *Dialectology*. (6). 194-213.[In Persian]
- Awde, Nicholas. (1996). *Serbo-Croatian – English*. New York: Hippocrene Books.
- Cahen, Louis. (1920). *Serbian-English and English-Serbian Pocket Dictionary*. London: Kegan Paul, Trench, Trubner & CO., LTD.
- Dehkhoda, Ali-Akbar. (1998). *Dictionary (Lughatnameh)*. 16 Vols. Tehran: Dehkhoda Dictionary Institute. [In Persian]
- Haverić, Đenita & Šehović, Amela. (2017). *Riječi perzijskog porijekla u bosanskom jeziku* [Words of Persian Origin in the Bosnian Language]. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevo Institut za jezik.
- Hasandust, Mohammad. (2014). *Farbang-e Rīšešenāxtī-ye Zabān-e Fārsī* [Etymological Dictionary of the Persian Language]. Tehran: Academy of Persian Language and Literature. [In Persian]

- https://jezikoslovac.com
- Karaman, Nurko. (1997). *Qāmūs al-ṭālib ʻArabī - Būsnawī* [Arabic-Bosnian Student Dictionary]. Sarajevo: Bemust.
- Khani, Nasrin. (2023). "Introducing the Bosnian Translation of Majid's Stories." *Proceedings of the International Conference on Children's Literature*. Dhaka: Bangladesh University. [In Persian]
- Kontić, Joško. (2015). *Sinjane Riči ~ Izreke ~ Poslovice ~ Ricete* [Words from Sinj ~ Sayings ~ Proverbs ~ Expressions]. Sinj: Hit radio d.o.o. Grad Sinj Viteško alkarsko društvo Županija splitsko-dalmatinska.
- Mirhadi, Seyed Meisam & Vahid Parast-Tash. (2018). *Āmūzeš-e Moqaddamātī-ye Zabān-e Būsnīyāyī* [Introductory Bosnian Language Course]. Tehran: Parandeh. [In Persian]
- Movassaghi, A. M & M. Ghavimi. (1987). "Vrais amis et faux amis de la langue francaise et du persan" [True Friends and False Friends of the French and Persian Languages]. *Luqman*. III, 2. pp. 79-96. [In Persian]
- Mansouri, Mehrzad. (2006). "Deceptive Words in Eastern Persian." *Pāzh*. (4). 19-33. [In Persian]
- Sadeghi, Ali-Ashraf. (1991). "Deceptive Words in Tajik Persian." *Linguistics*. 8 (1&2). 12-22. [In Persian]
- Salmian, Gholamreza. (2023). "Deceptive Words in Kermanshahi Persian." *Persian Language and Iranian Dialects*. 7 (2). 109-135. [In Persian]
- Sami'i (Gilani), Ahmad. (1988). "Deceptive Words, Unfamiliar Familiar-Looking Words." *Nashr-e Dānesh*. 9 (2). 20-31. [In Persian]
- Sami'i (Gilani), Ahmad. (1994 a). "Deceptive Words." *Nashr-e Dānesh*. 14(5). 24-31. [In Persian]
- Sami'i (Gilani), Ahmad. (1994 b). "Deceptive Words." *Nashr-e Dānesh*. 15(1&2). 16-21. [In Persian]
- Sami'i (Gilani), Ahmad. (1995). "Deceptive Words." *Nashr-e Dānesh*. 15(3). 29-35. [In Persian]
- Hakobjanyan, Zhanna. (2010). *Persian Words in the Languages of the Former Yugoslav Nations*. Tehran and Belgrade: Iran-Serbia and Montenegro Friendship Association; Serbia-Iran Friendship Association. [In Persian]
- Amid, Hassan. (2010). *Farbang-e Fārsī-ye Amid* [Amid Persian Dictionary]. Tehran: Rah-e Roshd. [In Persian]